

Mikszáth Kálmán élete

1847. január 16-án született Nógrád megyében, Szklabonyán. (Ma Sklabina, Szlovákia).

1857. A rimaszombati ev. kisgimnázium tanulója lesz. **Az önképzőkörben írja első prózáit, verseit.**

1873. Szerkesztője lesz a Nógrádi lapok című újságnak. Nyáron romantikus körülmények között feleségül veszi Ilonkát, Pestre költöznek. Különböző lapokba ír, de a siker elkerüli.

1874. Megjelenik első könyve, az Elbeszélések című kötet

1876. Hűtlenség címén elválik feleségétől, valójában meg akarta kímélni őt a nélkülözéstől.

1878. Szegedre, a helyi újság a Szegedi napló szerkesztőségéhez kerül. Erőre kap, megjön írói önbizalma, sikeres lesz.

1881. megjelenik a Tót atyafiak és megindul a példátlanul gyors olvasói siker és világirodalmi karrier.

1882. Megjelenik A jó palócok, visszatér a fővárosba, a Pesti Hírlaphoz. Írásai ettől kezdve először mindig újságokban, folytatásokban jelennek meg.

1883. Január elsején újra elveszi Ilonkát s most már a gondtalan irodalmi, társadalmi élet várja őket.

1883. Már a Kisfaludy társaság tagja, később az Akadémia is tagjai közé választja

1890. Meghal kislánya, Jánoska. Élete végéig nem heveri ki a tragédiát.

1892 A fogarasi kerület képviselője. Sorra jelennek meg regényei, kivétel nélkül mindegyik hatalmas irodalmi siker.

1910. május 28-án meghalt. Május 31-én temetik, az Akadémia előcsarnokában ravatalozzák fel és a Kerepesi úti temetőben lel végső nyugalmat.

Mikszáth Kálmán írói munkásságáról

1847-től 1910-ig élt és alkotott. Műveire egyaránt jellemző a romantikus és realista stílus.

Mik ezek és hogyan jelennek meg nála? A romantika lényegében olyan, mint egy kamasz gyerek. Legfontosabb számára a **szabadság eszméje, középpontjában az egyén áll személyes érzéseivel és gondolataival, akinek legfontosabb törekvése az önkifejezés.** Sok jellemzőt lehetne még aggatni a romantikus stílus karácsonyfájára (keress rá), de helyettük álljon itt egy kép némi magyarázattal.

Ím, ott áll ő a ködös rengeteg fölött, a magányos hős, aki szövevényes kalandját éppen megkezdeni készül, vagy pont befejezte. A lényeg, hogy a romantika valahogy így mutatja be az embert, az emberi életet. A realista stílus, avagy realizmus egy kicsit más.

A realisták hétköznapi emberekről írnak, szemben a képen látható magányos hőssel, viszont **azoknak a lelki világa sokkal fontosabb lesz annál, mint ami történik velük**. De ez nem az a nyálás lelkizés, hanem az elemzős elmélyülő. **A jellemek teljes megformálására törekedtek**. És érdemes még megemlítenem, hogy ezeknek az íróknak nagy vágyuk **volt a társadalmat a saját valóságában ábrázolni, minden jóval rosszal együtt**, hát, olvasd el a Háború és békét, és meg tudod mennyire sikerült. (1000-1500 oldal között mozog.) Huh, na és hogy mi köze mindehhez Mikszáthnak? A kettő határán alkotott.

Történeteinek szereplői hétköznapiak ugyan, de válogatott figurák, nagy egyéniségek. Így például Beszterce ostroma című regényének főhőse, aki középkori várúrként él és viselkedik a 19. században. Mintha ma valaki karddal és lóval járna, ahogy láttuk ezt a Jöttünk, láttunk, visszamennénk francia filmsorozatban. Akinek teljes homály, röviden arról van szó, hogy egy varázslatnak köszönhetően egy középkori lovag és szolgája átteleportál a jövőbe, azaz a mi jelenkorunkba, és ebből sok vicces helyzet adódik. Egyik kedvencem az afro-francia (ha már van afro-amerikai) postás, akit többször is megtámadnak, mondván hogy egy szaracén, akit el kell pusztítani. Ugyanakkor **Mikszáth nem ragad le szereplői romantikus bemutatásánál, hanem komoly kísérleteket folytat arra nézve, hogy a maga valóságában mutassa be egy társadalmi csoport életét, erről szólnak A jó palócok és a Tót atyafiak című novellás kötetei.**

Mielőtt rátérnénk a palóc népcsoportra, még néhány fontosabb regény Mikszáth tollából:

Szent Péter esernyője, A fekete város, A Noszty fiú esete Tót Marival. A regényei kapcsán fontos megemlíteni, hogy Mikszáth egy anekdotikus vagy anekdotázó stílust követ, vagyis a regényeiben a főszál vezetése mellett gyakran mutat be rövid, csattanós történeteket, amelyek nem viszik előre a cselekményt, csak élvezetesebbé teszik azt.

Mivel írónk palóc földön született (lásd az alábbi képen), nem meglepő, hogy **sokat foglalkozott a palóc néppel, és sokat írt az életformájukról. Erről szól a A jó palócok című novellás kötete.**

Szerette volna a szívéhez oly közelálló népcsoportot megismertetni a többségi társadalommal, és bemutatni a mindennapjaikat, szokásaikat, babonáikat, érzéseiket, emberi oldalukat. Tulajdonképpen **a vidéki parasztság életét ismerjük meg behatóan általa.** Ez olyan mintha elmennél a Szentendrei skanzenbe, és az életre kelne előtted. **A kötet 15 történetből áll, amelyek lazán kapcsolódnak egymáshoz, itt-ott feltűnnek a korábbi történetek szereplői, helyszínei. A novellák hol tragikusak, hol humorosak, de a fordulópontot általában valami váratlan drámai esemény szolgáltatja.**

A kötet A néhai bárány című novellával indul, amiben egy patak kiönt, elárasztja a falut, és mindeközben eltűnik Cukri bárány, Baló Borcsa kis kedvence. A történetben eljön a fordulat, mikor a helyi bíró, Sós Pál uram gyanúba keveredik, de nincs, aki rábizonyítsa a bárány elrablását. A tragédia pedig, hogy Cukri már ködmön (bélelt felsőruha) formájában lóg Sós Pál uram válláról. A palóc emberek életének egyik kérdése a mi számunkra is aktuális, hiszen ki ne hallott volna arról az állatkínzóról, aki autójához kötve hurcolta meg saját kutyáját rosszaságáért? Bírósági ügy is lett belőle. Cukri báránnyal is igazságtalanul végeznek, ráadásul megfosztják kigazdájától, akinek sokkal többet jelentett, mint egy haszonállat. A történetnek, ahogy minden Mikszáth novellának, van egy elgondolkodtató erkölcsi oldala. **Mikszáth sokat foglalkozik a felelősség, bűntudat, bűnhődés tragikus kérdéseivel.**

Nincs ez máshogy a Bede Anna tartozása című művében sem, ahol Bede Erzsi akarja testvére halála után leróni annak becsületbeli tartozását, konkrétan a nővére helyett akar a hűvösön lenni. Szívfacsaró fordulat, amikor a bírói hatalom azzal szembesül, hogy testvére túlvilági békéje érdekében Erzsi képes lenne börtönbe vonulni. Vajon megnyugodhat az halálában, aki adós volt még életében? A néphagyomány azt mondja, nem. De egy még érdekesebb kérdést von maga után a sztori. Gondoskodnunk kell azokról, akik már nincsenek köztünk? A mai pszichológiai felfogás arra bátorítja a gyászolókat, hogy tartsák a kapcsolatot elhunyt szeretteikkel (pl: írjanak levelet), hiszen az így is komoly befolyással lehet az életükre. Ha hihetünk ennek a feltevésnek, akkor a palócok hiedelemvilága már jóval megelőzte korunk lélektani gyakorlatát.

A kötet elolvasása után néhány általános megállapítást kell tennünk a novellákat illetően, hiszen az íróknak vannak olyan személyes ismertető jegyei, amelyek egyediek a magyar irodalomban.

Az elbeszélő személyes megjegyzéseivel egészíti ki a történetet, néha olyan hatást kelt, mint a falusi mesemondó, aki élőszóban beszél. Pl: „*Hogy összeesett az öreg! Nem is csoda, csövestől éri a veszedelem.*” „A gazdák barázdákban eresztették a folyóba az esővizet. *Csak aztán vissza ne térjen többedmagával!*” Olykor rövid véleményt is formál a szereplőkről, az eseményekről. **Sokszor azt sem lehet eldönteni, hogy a narrátor kívülálló e, külső elbeszélő, vagy egy láthatatlan szereplő, aki egyike a falusiaknak (belső elbeszélő) -** „Csökéné asszonyom sárga kakasa fölszállt a házfedélre”.

Az elbeszélő nem mindentudó, sokszor elhallgat részleteket, amelyek feltárását az olvasóra bízta. Például A gyerekek című novellának nem tudjuk meg a befejezését, és azt sem, hogy mi lesz Télné és a fiatalok sorsa.

Lírikus elbeszélői magatartást tanúsít, amikor költői eszközöket használ fel az egyes leírásokhoz, pl: Ott künn a köd nekinehezdedett az idomtalan épületnek, s szinte összébb szorította annak falait, ráült az ablakokra, és elhomályosította a jégvirágokat. Ebben az esetben megszemélyesítésekkel jellemzi az épületet.

Mikszáth esetében fontos kiemelni az elbeszélésmód három fajtáját, ami a szereplők szavainak beemelését illeti. A három eshetőség a következő: az egyenes beszéd, amikor a narrátor szó szerint, idézőjellel emeli ki a szereplők szavait; a függő beszéd, amikor az elbeszélő nem használ idézőjelet, csak utal arra a személyre, akinek beemeli a szavait a történetmesélésbe, pl *Elmentem Jánoshoz, és azt mondta, hogy fizessem ki a tartozásomat neki*; a szabad függő beszéd, amikor az elbeszélő nem tesz utalást arra, hogy az idézett szöveg vagy gondolat egy szereplőtől származik vagy a sajátja, pl: *Elmentem Jánoshoz, hogy beszéljünk a tartozásomról. Itt az ideje, hogy fizessék.* Ez utóbbi mondat esetében fontos, hogy nem tudjuk biztosan, kinek a fejében fogant meg, kitől hangzott el, elhangzott-e egyáltalán. Mikszáthra visszatérve, ez azért fontos, mert ő maga **gyakran azonosul a szereplőivel a szabad függő beszéd technikáján keresztül, ezáltal növeli műveiben a feszültséget, és jobban tudja árnyalni az egyes események értelmezését.**

Hogyan épül fel a novellák **cselekménye**?

A novellák cselekményeiben gyakran van humoros fordulat, és a történetek végén ott a megoldás, de van tragikus fordulat vagy épp tragikus lezárás is. Az események alakulása sokszor sejtet rosszat (Tímár Zsófi özvegysége), a feszültségkeltés, a megoldás késleltető elemei több novellában is ott lappanganak.

Mi a művek **mondanivalója**? Szerteágazó, az események alakulásában van elrejtve. Valami életbölcseiséget, emberséget, erkölcsi tartást sugároz az olvasó felé.